

SAĞLIK YÖNETİMİ ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ ÖRGÜTLENME TUTUMU VE KONTROL ODAĞI EĞİLİMLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINING THE PROFESSIONAL ORGANIZATIONAL ATTITUDE AND FOCUS OF CONTROL TENDENCIES OF HEALTH MANAGEMENT STUDENTS

Dr.Öğr. Üyesi Mustafa MACİT

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, mustafamacit@ksu.edu.tr,
orcid.org/0000-0002-5672-5161

Büşra NURDOĞAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, nurdoganbusra@gmail.com,
orcid.org/0000-0002-7271-0867

Makale Gönderim-Kabul Tarihi (10.08.2022-28.12.2022)

Öz

Bu çalışmada, sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenme tutumu ve kontrol odağı eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verileri anket yöntemiyle toplanmıştır. 163 gönüllü öğrencinin örnekleme alındığı çalışmada; sosyo-demografik özellikler, mesleki örgütlenme tutumuna yönelik hazırlanan veri formu ve Rotter'ın Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Veriler SPSS programı ile analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %68,7'si öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekli olduğunu düşünmesine rağmen %90,2'sinin mesleki örgütlere üye olmadığı ve %87,1'inin örgütlenme çalışmasında bulunmadığı ayrıca %73'ünün sağlık yönetimi dernekleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları, %68,1'inin de derneklerin görev ve sorumluluklarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Mesleki gelişmelerin takibinde öncelikle sosyal medya ve eğitim alınan okuldan yararlanılmaktadır. Dernekler ise üçüncü sırada yer almaktadır. Öğrenciler mesleki gelişmelerden haberdar olmak, üye olarak mesleğin gelişimine katkı sağlamak, meslektaşlar ile birlik olmak ve haklarının korunması için sağlık yönetimi derneklerine üye olmak istemekle birlikte nereden üye olacaklarını bilememektedirler. Öğrencilerin kontrol odağı puan ortalaması 12,24'tür. Bu sonuçlar öğrencilerin dış kontrol odağı inancına yakın olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Mesleki Örgütlenme, Sağlık Yönetimi, Kontrol Odağı

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 8 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2022 ISSN -2149-6161

Abstract

This study aims to measure health management students' groups of organisms and control centers. Research data were collected by questionnaire method. by recruiting 163 volunteer students; socio-demographic characteristics, criterion data formula for residential communities and Rotter's Locus of Control Scale were used. The data were analyzed with the SPSS program. According to the research, although 68.7% of the students think that professional organization is necessary in studentship, 90.2% are not members of consumer organizations, 87.1% use their organization, 73% have knowledge about the health management association, 68% It was determined that ,1 of them knew the duties and responsibilities of the associations. In the follow-up of professional developments, social media and schools from education are primarily used. Associations are in third place. Although they want to be a member of health management associations in order to be aware of the professional developments of the students, to contribute to the profession as a member, to be in unity with their colleagues and to protect their interests, they do not know where to become a member. central central control score is 12.24 on average. These results show that students are close to their belief in the external control center.

Keywords: Professional Organization, Health Management, Locus of Control

GİRİŞ

Sağlık yöneticiliği; sağlık kurumlarında ve sağlık hizmetleri ile ilgili işlerin yapıldığı kurumlarda idari işlerin yerine getirildiği, karar alma ve uygulama süreçlerinin gerçekleştirildiği, analizler, planlamalar ve değerlendirmeler yapılan, ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi üretilen, yorumlanan ve kullanılan, sağlık hizmetlerinin planlaması, sunulması ve değerlendirilmesine yönelik idari süreçlerin gerçekleştirildiği meslektir (SAYÇEP, 2017).

21. yüzyılda meslekler açısından örgütlenme bir ihtiyaç hatta zorunluluk haline gelmiştir. Mesleki örgütlenme, Türkiye’de profesyonelleşme uğraşlarına devam eden sağlık yönetiminin geleceği açısından da önemlidir. Bir mesleğin tam olarak profesyonelleşebilmesi için gelişmiş ve etik kurallara uymayı zorlayan, aktif bir meslek kuruluşuna sahip olması gerekmektedir (Okay ve Okay, 2005: 506). Türkiye’nin sağlık hizmetlerinde dünyada saygın bir konuma ulaşabilmesi ancak sağlık yönetiminin profesyonel statüsünün hak ettiği yere getirilmesi ile mümkün görünmektedir. Sağlık hizmetlerinin yönetiminde mesleki bilgi ve deneyimlerin paylaşılması ve çalışmaların başarıyla yerine getirilmesi için mesleki örgütlere ve yayın organlarına gereksinim vardır. Bu durum sağlık yöneticilerinin örgütlü şekilde hareket etmelerini gerektirmektedir. Sağlık yöneticilerinin birbiriyle iletişimlerini artırmaları, düzenli, planlı ve sistemli olarak hareket etmeleri, sağlık hizmetlerinde yaşanan değişimlere daha hızlı cevap vermesine de katkı sağlayacaktır.

Sağlık yönetimi alanında faaliyet gösteren meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarının farklı rolleri söz konusudur. Bunlar; sağlık yönetimi kapsamında yürütülen faaliyetlerin planlaması, meslek mensuplarının gelişimine yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi, sağlık yönetimi uygulamalarının etkililiği, mezuniyet sonrası alınan eğitim, uzmanlaşma, özel alanlarda ihtisaslaşma konularında katkı sağlamak, alana yönelik standartların kullanımı, akreditasyon ve değerlendirme süreçlerine katkı sağlamak, örgütlü bir kuruluş olarak alanı temsil etme yeterliliklerinin gelişimi, alandaki faaliyetlere yönelik yetkinlik sağlamak, hakimiyet, sağlık yönetimi eğitimi veren kurumlar ile daha iyi iletişim ve ortak bakış açısına sahip olma, programda yer alan yeterlilikler doğrultusunda kendi faaliyetlerini düzenleme gibi görevlerdir (SAYÇEP, 2017).

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 8 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2022 ISSN -2149-6161

Türkiye’de sağlık yönetimi mensuplarının çok sayıda aktif meslek örgütü bulunmaktadır. Ancak birlikte hareket edilememesi ya da bir çatı altında toplanılmaması güç kaybına neden olabilmektedir. Yürütülen faaliyetlerde ortak hareket edilirse sağlık yönetiminin hak ettiği statüyü elde etmesi kolaylaşabilir. Aksi durumda hakların kazanılması, yaşanan gelişmelerden meslek üyelerinin haberdar edilmesi, ilke ve kuralların uygulanması ve geliştirilmesi, mesleki eğitim ve denetimin sağlanması, etik ve yasal düzenlemelerin yapılmasında da zorlukların yaşanması muhtemeldir. Özel ve kamu kuruluşlarında görev yapan sağlık yöneticilerinin bilgi ve tecrübelerini paylaşmaları, meslek mensuplarının mevzuat hakkında bilgilendirilmesi, sağlık yöneticilerinin özlük ve sosyal haklarının korunması, iyileştirilmesi açısından da örgütlenmek ve tek çatı altında toplanmak önemli olabilir.

Bu çalışmanın amacı sağlık yönetimi bölümünde eğitim gören lisans öğrencilerinin mesleki örgütlenmenin önemini kavramaları, meslek örgütleri hakkında bilinçlenmeleri, meslek mensuplarıyla iş birliği içinde hareket etmeleri, yapılan çalışmalardan haberdar olmaları, mesleğin gelişimi ve hakların korunması için atılacak yeni adımlardan önce mevcut durumu tespit etmek ve bu konularda bir farkındalık oluşturmaktır. Ayrıca bu çalışma ile belirtilen konularda mevcut durumun belirlenmesi de bu çalışmanın amaçlarındandır.

Meslek örgütleri kendi üyelerinin çıkarlarını, haklarını korumak ve sorunlarını dile getirmek için organize olmaktadır. Sağlık yöneticileri için de bu durum söz konusudur. Sağlık yönetiminin hak ettiği statüsünü kazanması ve özlük haklarının korunması için güçlü bir şekilde örgütlenmesi gerekmektedir. Bu noktada sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenme konusunda farkındalığının artırılması, mesleğin geleceği açısından da önemlidir. Öğrencilerin kendi alanlarındaki mesleki örgütlere üye olmaları, meslekleriyle ilgili gelişmeleri yakından takip etmelerini de kolaylaştıracaktır. Türkiye’de sağlık yönetiminin mesleki profesyonelleşme ve örgütlenme çalışmaları aktif şekilde devam etmekle birlikte öğrencilerin meslek örgütleri hakkında bilgilerinin hangi düzeyde olduğu da bu çalışma ile belirlenecektir. Öğrencilerin örgütlenme tutumları hakkında bilgi sahibi olmadan, Türkiye’de sağlık yönetiminin geleceği hakkında konuşmak zorlaşmaktadır.

Sağlık kurumlarında kritik bir görevi üstlenen yöneticilerin yetiştirildiği sağlık yönetimi bölümü öğrencilerinin kontrol odaklarını tespit etmek de mesleki örgütlenmenin seyri açısından önemli olabilir. Kontrol odağı, “bireylerin çevrelerinde meydana gelen olayların nedenini kendi kontrollerindeki içsel faktörlere veya kendi kontrollerinde olmayan dış faktörlere atfetme derecesi” (Bright vd., 2005: 563) olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle “bireyin iyi ya da kötü olarak kendisini etkileyen olayları, kendi yeteneklerini, özelliklerini, kadere ya da güçlü olan başka insanlar gibi değişkenlere bağlama eğilimi”dir (Yalçın, Tetik ve Açıköz, 2010: 20). Kontrol odağı, insanların kendi geleceğine yön verebileceğine inanıp inanmamaları olarak açıklanabilen genelleştirilmiş bir beklentidir. Bu yönüyle bireylerin yaşamına ilişkin davranışlarında kritik bir öneme sahiptir (Yeşilyaprak, 1998: 18). İç kontrol odaklı bireyler karşılaştıkları sonuçlar için kendi kişilik özellikleri, yetenek, ilgi ve davranışlarını sorumlu tutarken; dış kontrol odaklı bireyler sorumluluğu şans, kader ve gücü temsil eden otoritelere yüklemektedir (Rotter, 1966: 1982). İç kontrol odağına sahip bireyler karşılaştıkları zorlukları, öğrenme ve profesyonel büyüme için fırsat olarak görebilmektedir. Bununla birlikte dış kontrol odağına sahip bireyler, öğrenmenin kendisi üzerinde bir etkisi olmayacağı düşüncesiyle zorlukları görmezden gelecektir (Salazar vd., 2002: 18). Öğrencilerin kontrol odağı eğilimlerinin bilinmesi durumunda mesleki örgütlenmede kendilerinden ya da dış etkenlerden kaynaklanan sorunları tespit edip, çözüm önerileri sunmak

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 8 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2022 ISSN -2149-6161

kolaylaşabilir. Bundan dolayı araştırmamızda sağlık yönetimi öğrencilerinin kontrol odağı eğilimlerini belirlemek de amaçlanmaktadır.

Bu araştırma, sağlık kurumları için önemli bir ihtiyaç olan profesyonel sağlık yöneticilerinin yetiştirildiği sağlık yönetimi bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin mesleki örgütlenme tutumunu belirlemek amacıyla yapılmıştır. Sağlık yönetimi öğrencilerinin örgütlenme tutumunu tespit etmek, sağlık yönetimi meslek örgütlerinin güçlendirilmesi için bir zorunluluktur, denilebilir. Ayrıca kontrol odağı ile ilgili bulgularla katılımcıların mesleki örgütler aracılığıyla kendilerini ilgilendiren alanlarda bir etki oluşturabilmek konusunda ne düşündükleri, diğer bir ifade ile bu örgütlenmelerle mesleğin geleceğini ne düzeyde etkileyebileceklerinin de tespiti önemlidir. Araştırma sonucunda sağlık yöneticisi adayları olan lisans öğrencilerinin, mesleki örgütlenmeye yönelik düşünceleri hakkında bilgi sahibi olunacaktır. Alanyazın incelendiğinde, Yorulmaz ve Gençtürk (2018) araştırmalarında Türkiye’de sağlık yönetiminin mesleki örgütlenmesinin nicelik ve nitelik açısından yetersizliğine dikkat çekmektedir. Kahyaoğlu, Yanık ve Tengilimoğlu (2013) tarafından yapılan bir araştırmaya katılan sağlık yöneticileri, sürekli yönetim geliştirme programlarının hazırlanması için Sağlık Bakanlığı, üniversite ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği içinde çalışması gerektiğine inanmaktadır. Ayrıca araştırmaya katılan yöneticiler, mesleki örgütlenmelerin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Sağlık yönetiminde mesleki örgütlenme tutumunun öğrenciler gözünden değerlendirilmesi ve ayrıntılı olarak ele alınması gerektiği düşünüldüğünden bu çalışmanın yapılması önemli görünmektedir. Sonuç olarak bu araştırma, sağlık yönetiminin mesleki örgütlenmesinin güçlendirilmesi için yapılması gerekenler konusunda yol gösterici olabilir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Bu çalışma, sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenme tutumları ve kontrol odağı eğilimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmış tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini; Aksaray Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Yönetimi bölümlerinde Eylül 2019-Ocak 2020 tarihlerinde öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem seçimine gidilmeyerek, belirtilen üniversitelerde eğitim gören 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin tamamı araştırmaya dâhil edilmek istenmiş ancak gönüllü olan 171 öğrenciye ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri anket yöntemiyle toplanmıştır. Anketlerden 8 tanesi güvenilir bulunmadığı için iptal edilmiştir. Sonuç olarak araştırmada, 163 adet anket analize dâhil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan anket formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcı öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri ilgili sorular yer alırken ikinci bölümde Özdelikara, Mumcu Boğa ve Ağaçdiken Alkan’ın (2016) hemşirelikte mesleki örgütlenmeyi araştırmak üzere oluşturdukları veri formundan yararlanılarak; sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenmeye yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amacıyla hazırlanan 14 ifadeden oluşan form kullanılmıştır. Soru formu sağlık yönetimi öğrencilerinin “mesleki gelişim ve örgütlenme bilgisi”ne yönelik oluşturulmuş 9 ifade ile “sağlık yönetiminde mevcut mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşleri” tespit etmeye yönelik hazırlanmış 5 ifadeden oluşmaktadır.

İkinci olarak, öğrencilerin iç ve dış denetim odağına olan inancını belirlemek amacıyla 29 ifadeden oluşan Rotter’ın İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ) kullanılmıştır. Rotter’ın Kontrol Odağı

Ölçeği (RİDKOÖ); yetenek, şans ve kader ile belirlenmiş algıların farklılıkları ile ilgili genel beklentileri ölçme amacı ile Rotter (1966) tarafından oluşturulmuş 29 maddelik zorunlu tercih ölçeğidir. Bu maddelerden 6'sı dolgu, 23 tanesi ise iç ve dış inançlara ait tercihlili ifadelerden oluşmuştur. Bu ölçekte en yüksek puan 23, en düşük puan ise 0'dır (Dönmez, 1984). Her maddede 2'şer seçenek bulunmaktadır. Ölçekte bulunan 6 madde değerlendirme kapsamı dışındadır. 23 maddenin "Dışsallık" yönündeki seçenekleri 2a, 3b, 4b, 5b, 6a, 7a, 9a, 10b, 11b, 12b, 13b, 15b, 16a, 17a, 18a, 20a, 21a, 22b, 23a, 25a, 26b, 28b, 29a seçenekleri olup bu yöndeki cevaplar 1'er puan alırken, içsellik yönündeki diğer seçeneklere puan verilmemektedir. Elde edilen puanların yüksek olması, dış denetim odağına olan inancı, düşük olması ise iç denetim odağına olan inancı gösterir (Şar, 1997). RİDKOÖ'nün Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmaya göre, RİDKOÖ'nün test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .83, KR-20 test tekniği ile hesaplanan güvenilirlik katsayısı .68 Cronbach alpha tutarlılık katsayısı .70 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin birleşici (convergent) geçerliğine ilişkin olarak yapılan çalışmada, deneklerin denetim odağı puan ortalamaları ile RİDKOÖ'nün puanları ilişkili ($r = .69$) bulunmuştur. Sonuç olarak RİDKOÖ'nün Türkçe formunun da orijinali gibi yeterli güvenilirlik katsayısına sahip ve kabul edilebilir düzeyde geçerlik göstergeleri bulunan bir ölçek olduğu görülmektedir (Dağ, 1991).

Verilerin Analizi

Uygulama yapılmadan önce öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilmiş, araştırmaya katılan öğrencilerden gönüllülük ve gizlilik esasına uygun şekilde veriler toplanmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler SPSS 21 paket programında analiz edilmiştir. Araştırmada ortalama, sayı-yüzdeler hesaplama, ki-kare önemlilik testi kullanılmıştır. Verilere yönelik yapılan normallik testi sonucunda değişkenlerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Anketleri uygulamak için ilgili bölüm yöneticilerinden gerekli izinler alınmıştır. Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan 22.10.2019 tarih ve 91350869-044 karar sayısı ile onay alınmıştır.

BULGULAR

Sosyo-Demografik Özellikler

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

Değişken	Sayı (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	126	77,3
Erkek	37	22,7
Yaş Grupları		
18-20 yaş	42	25,8
21-22 yaş	90	55,2
23 yaş ve üzeri	31	19,0
Meslek Seçimi		
İsteyerek	98	60,1
İstemeyerek	65	39,9
Toplam	163	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin %77,3'ü kız, %22,7'si erkektir. Katılımcıların yaş dağılımları incelendiğinde %25,8'i 18-20 yaş (n=42), % 55,2'si 21-22 yaş (n=90) ve % 19,0'u 23 yaş ve üzeri (n=31) yaş aralığında olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %60,1'i (n=98) bölüme isteyerek geldiğini, %39,9'u (n=65) ise istemeden geldiğini belirtmiştir (Tablo 1).

Öğrencilerin mesleki örgütlenme bilgisine ilişkin elde edilen veriler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğrencilerin Mesleki Örgütlenme Bilgisine Ait Verilerin Dağılımı

DEĞİŞKEN	Sayı (N)	Yüzde (%)
Sağlık Yönetimi ile ilgili herhangi bir örgütlenme çalışmasında bulunma durumu		
Evet	21	12,9
Hayır	142	87,1
Sağlık Yönetimi ile ilgili bir derneğe üyelik durumu		
Evet	16	9,8
Hayır	147	90,2
Sağlık Yönetimi dernekleri hakkında bilgi sahibi olma durumu		
Evet	44	27,0
Hayır	119	73,0
Sağlık Yönetimi derneklerinin görev ve sorumluluklarını bilme durumu		
Evet	52	31,9
Hayır	111	68,1
Öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekliliğini düşünme durumu		
Evet	112	68,7
Hayır	51	31,3

Tablo 2'ye göre; öğrencilerin %87,1'inin Sağlık Yönetimi ile ilgili herhangi bir örgütlenme çalışmasında bulunmadıkları, %90,2'sinin sağlık yönetimi ile ilgili bir derneğe üye olmadıkları, %27'sinin sağlık yönetimi dernekleri hakkında bilgi sahibi oldukları, %68,1'inin sağlık yönetimi derneklerinin görev ve sorumluluklarını bilmedikleri, %68,7'sinin öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 2).

Kahyaoglu, Yanık ve Tengilimoğlu (2013) sağlık yöneticileri ile yaptıkları bir çalışmaya göre katılımcıların %64'ünün sağlık yönetimi ile ilgili meslek örgütlerine üye olmadıkları ve yöneticilerin mesleki örgütlenmelerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Tablo 3'te öğrencilerin cinsiyetlerine göre sağlık yönetiminde mesleki gelişim ve örgütlenmeye ilişkin elde edilen veriler yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyetlerine göre Mesleki Gelişim ve Örgütlenmeye İlişkin Verilerinin Dağılımı*

SORULAR	CİNSİYET				TOPLAM		
	Kadın		Erkek		N	%	
	N	%	N	%			
Sağlık Yönetimi dernekleri hakkında bilgilendirme kaynağı							
Eğitim alınan bölüm	111	88,1	29	78,4	140	62,8	X ² = 6,926
Dernek faaliyetleri	25	19,8	5	13,5	30	13,5	p= 0,74
Sağlık Çalışanları	36	28,6	17	45,9	53	23,8	
Mesleki gelişmeleri takip etme aracı							
Sosyal Medya	111	88,1	30	81,1	141	44,9	X ² = 1,902
Dergi ve Gazete	20	15,9	5	13,5	25	8,0	p=,754
Televizyon	33	26,2	8	21,6	41	13,1	

Okul	84	66,7	23	62,2	107	34,1	
Sağlık Yönetimi derneklerine üye olmayı isteme nedeni							
Hakların korunması	44	35,2	13	35,1	57	16,6	X ² = 13,215
Meslektaşlar ile birlik olabilmek	52	41,6	12	32,4	64	18,6	p= ,021*
Mesleki gelişmelerden haberdar olabilmek	82	65,6	16	43,2	98	28,5	
Mesleğin gelişimine katkı	72	57,6	19	51,4	91	26,5	
Sağlık Yönetimi derneklerine üye olmak istemiyorum	21	16,8	13	35,1	34	9,9	
Sağlık Yönetimi derneklerine üye olmaya engel durumu							
Nereden üye olacağını bilememe	89	71,2	22	59,5	111	55,2	X ² = 11,258
Dernek aidatlarının yüksek olması	24	19,2	10	27,0	34	16,9	p=,024*
Kişisel bir getirisinin olmadığı düşüncesi	18	14,4	10	27,0	28	13,9	
Dernek çalışmalarının gereksiz olduğu düşüncesi	17	13,6	11	29,7	28	13,9	

*Verilen cevaplarda birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 3'e göre sağlık yönetimi dernekleri hakkında bilgilenme kaynağı ve öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (p>0.05). Kadın ve erkek öğrenciler birlikte incelendiğinde öğrencilerin dernekler hakkında bilgilenmek için başvurdukları ilk kaynak eğitim alınan bölümdür (%62,8). Bunu %23,8 ile sağlık çalışanları takip ederken, %13,5'inde dernek faaliyetleri yer almaktadır.

Sağlık yönetimi alanında mesleki gelişmeleri takip etme araçları ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır (p>0.05). Kadın ve erkek öğrenciler birlikte değerlendirildiğinde; katılımcıların mesleki gelişmeleri takip ederken en sık başvurdukları araç %44,9 ile sosyal medya olmuştur. İkinci sırada ise %34,1 ile eğitim aldıkları okul yer almaktadır. Bu sonuçlar, sosyal medyanın ve okulun mesleki gelişmelerin takibi için en fazla başvurulan kaynaklar arasında olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin sağlık yönetimi derneklerine üye olmayı isteme nedenleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır (p<0.05). Toplam veriler incelendiğinde öğrencilerin sağlık yönetimi derneklerine üye olmayı istemelerinin nedenleri, mesleki gelişmelerden haberdar olmak (%28,5), üye olarak mesleğin gelişimine katkı (%26,5) sağlamak, meslektaşlar ile birlik olabilmek (%18,6) ve hakların korunması (%16,6) şeklinde sıralanmaktadır. Öğrencilerin %9,9'u ise herhangi bir sağlık yönetimi derneğine üye olmak istememektedir.

Öğrencilerin cinsiyetleri ile sağlık yönetimi derneklerine üye olmaya engel durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmaktadır (p<0.05). Kadın ve erkek öğrenciler birlikte değerlendirildiğinde sağlık yönetimi derneklerine üye olmaya engel olan durumlarda birinci sırada "nereden üye olacağını bilememe" yer alırken (%55,2), ikinci sırada "dernek aidatlarının yüksek olması" (%16,9) takip etmektedir. Bu sonuçlara göre öğrencilerin nereden üye olacağını bilememeleri sağlık yönetimi derneklerine üye olmalarına birinci sırada engel teşkil etmektedir. Öğrencilerin %13,9'u ise dernek çalışmalarının gereksiz olduğunu düşünmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. Öğrencilerin Sağlık Yönetiminde Mevcut Mesleki Örgütlenmeye İlişkin Görüşleri

SORULAR	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.Sağlık yöneticiliği mesleği ile ilgili örgütlenme çalışmaları yeterlidir.	36,2	30,7	26,4	5,5	1,2
2. Sağlık yöneticiliği mesleği ile ilgili faaliyetleri yeterli bulmuyorum.	9,8	14,1	21,5	27,0	27,6
3.Mesleki örgütlerin sağlık yöneticiliğine katkısı vardır.	8,6	13,5	37,4	30,1	10,4
4.Dernekler sağlık yöneticilerinin mesleki ve özlük haklarını korumada yeterli değildir.	6,1	14,1	36,8	23,3	19,6
5. Mesleğimle ilgili her türlü bilgi ve yardımı derneklerden alabileceğimi düşünüyorum.	16,0	28,2	38,7	13,5	3,7

Tablo 4’te öğrencilerin sağlık yönetiminde mevcut mesleki örgütlenmeye ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Verilen yanıtlar incelendiğinde, “Sağlık yöneticiliği mesleği ile ilgili örgütlenme çalışmaları yeterlidir” görüşüne %36,2’si kesinlikle katılmadığını ve %30,7’si de katılmadığını ifade etmiştir. Öğrencilerin “Sağlık yöneticiliği mesleği ile ilgili faaliyetleri yeterli bulmuyorum” görüşüne %27,6’sı kesinlikle katıldığını belirtirken, %27’si de katıldığını ifade etmiştir. “Mesleki örgütlerin sağlık yöneticiliğine katkısı vardır” görüşünde öğrencilerin %37,4’ü kararsız kalırken, %30,1’i katıldığını belirtmiştir. Öğrencilerin %36,8’i “Dernekler sağlık yöneticilerinin mesleki ve özlük haklarını korumada yeterli değildir” görüşünde kararsız olduğunu ifade ederken, %23,3’ü katıldığını ifade etmiştir. Öğrencilerin %38,7’si “Mesleğimle ilgili her türlü bilgi ve yardımı derneklerden alabileceğimi düşünüyorum” görüşünde kararsız kalmış, %28,2’si ise katılmadığını belirtmiştir.

Yorulmaz ve Gençtürk’ün (2018) araştırmasında da çalışmamıza benzer bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre Türkiye’de sağlık yönetiminin mesleki örgütlenmesinin nicelik ve nitelik açısından yetersizliği dikkat çekmektedir. Kahyaoğlu, Yanık ve Tengilimoğlu (2013) yaptıkları bir çalışmada sağlık yöneticilerinin %92’si sürekli yönetim geliştirme programlarının hazırlanması için Sağlık Bakanlığı, üniversite ve sivil toplum örgütlerinin işbirliği içinde çalışması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 5. Araştırmaya katılan Öğrencilerin Rotter İç-Dış Kontrol Odağı (RIDKO) Ölçeğine İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Rotter İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği Madde Numaraları	f	%	Ort.	SS.
2	a	65	39,9	0,40
	b	98	60,1	0,49
3	a	89	54,6	0,55
	b	74	45,4	0,49
4	a	93	57,1	0,57
	b	70	42,9	0,49
5	a	93	57,1	0,57
	b	70	42,9	0,49
6	a	57	35,0	0,35
	b	106	65,0	0,47
7	a	102	62,6	0,63
	b	61	37,4	0,48
9	a	95	58,3	0,58
	b	68	41,7	0,49
10	a	69	42,3	0,42
	b	94	57,7	0,49
11	a	81	49,7	0,50
	b	82	50,3	0,50
12	a	109	66,9	0,67
	b	54	33,1	0,47
13	a	101	62,0	0,62
	b	62	38,0	0,48
15	a	41	25,2	0,25
	b	122	74,8	0,43
16	a	49	30,1	0,30
	b	114	69,9	0,46
17	a	87	53,4	0,53
	b	76	46,6	0,50
18	a	116	71,2	0,71
	b	47	28,8	0,45
20	a	129	79,1	0,79
	b	34	20,9	0,40
21	a	70	42,9	0,43
	b	93	57,1	0,49
22	a	102	62,6	0,63
	b	61	37,4	0,48
23	a	69	42,3	0,42
	b	94	57,7	0,49
25	a	106	65,0	0,65
	b	57	35,0	0,47
26	a	136	83,4	0,83
	b	27	16,6	0,37
28	a	103	63,2	0,63
	b	60	36,8	0,48
29	a	99	60,7	0,61
	b	64	39,3	0,49

Alanyazında kontrol odağının belirlenmesine yönelik çalışmalar incelendiğinde genel olarak puan aralıkları kriteri; 0-11 puan arası iç denetim odaklılığını, 12-23 puan aralığını ise dış denetim odaklılığını işaret ettiği görülmektedir. Elde edilen puanların yüksek olması, dış denetim odağına olan inancı, düşük olması ise iç denetim odağına olan inancı gösterir (Şar, 1997). Tablo 5'e göre

390

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 8 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2022 ISSN -2149-6161

araştırmaya katılan öğrencilerin genel ortalaması 12,24'tür. Ulaşılan bu ortalama öğrencilerin kontrol odağı puanının orta düzeyde olduğunu ve dış kontrol odağı inancında artışı göstermektedir. Sardoğan, Kaygusuz ve Karahan (2006) tarafından yapılan bir araştırmada; dıştan denetimlilik eğilimi yükseldikçe problem çözmede kendini yetersiz algılama eğiliminin de yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızda katılımcıların kontrol odağı puanları dış denetim odaklılık puan kriteri içerisinde değerlendirilse de örneklem iç-dış denetim odaklı olduğu da söylenebilir. Buna göre sağlık yönetimi öğrencilerinin karşılaştıkları olayların geleceklerini etkilemesi şans, kader ve diğer insanlara bağlı olduğunu düşündükleri kadar bireysel çabanın, kararın ve tercihin de geleceklerine etkisinin büyük olduğuna inandıkları ifade edilebilir. Karaman, Kökkaya, Obuz, Coşkun ve Aldal'ın (2019) sağlık yönetimi okuyan öğrencilerle yaptıkları bir araştırmada katılımcıların kontrol odağı düzeylerinin orta düzeyin üzerinde olduğunu tespit etmişlerdir.

RİDKO ölçeğine ait madde ortalamaları incelendiğinde 26 numaralı maddenin (İnsanları memnun etmek için çok fazla çabalamanın yararı yoktur, sizden hoşlanırlarsa hoşlanırlar) en yüksek ortalama (Ort. =0,83; SS=0,37) sahip madde olduğu, 15 numaralı maddenin (Çoğu durumda, yazı-tura atarak da isabetli kararlar verebiliriz) en düşük ortalama (Ort. =0,25; SS=0,43) sahip madde olduğu görülmektedir (Tablo 5).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin %68,7'si öğrencilikte mesleki örgütlenmenin gerekli olduğunu düşünmesine rağmen, %90,2'sinin mesleki örgütlere üye olmadığı ve %87,1'inin örgütlenme çalışmasında bulunmadığı, %73'ünün sağlık yönetimi dernekleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları, %68,1'inin derneklerin görev ve sorumluluklarını bilmedikleri tespit edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde mesleki gelişmelerin takibinde öncelikle sosyal medya ve eğitim alınan okuldan yararlanılmaktadır. Dernekler ise üçüncü sırada yer almaktadır. Öğrenciler mesleki gelişmelerden haberdar olmak, üye olarak mesleğin gelişimine katkı sağlamak, meslektaşlar ile birlik olmak ve hakların korunması için sağlık yönetimi derneklerine üye olmak istemekte fakat nereden üye olacaklarını bilememektedir. Öğrencilerin önemli bir kısmı mesleki örgütlerin yürüttükleri faaliyetleri yetersiz bulurken, derneklerin mesleki ve özlük haklarını korumada da yeterli etkiye sahip olmadığına inanmaktadırlar. Araştırmamızda öğrencilerin kontrol odağı, dış denetim odaklılık puan kriteri içerisinde değerlendirilse de orta düzeye yakın (Ort.= 12,24) olduğu için örneklem iç-dış denetim odaklı olduğu da söylenebilir. Buna göre sağlık yönetimi öğrencilerinin karşılaştıkları olayların geleceklerini etkilemesi noktasında şans, kader ve diğer insanlara bağlı olduğunu düşündükleri kadar bireysel çabanın, kararın ve tercihin de geleceklerine etkisinin büyük olduğuna inandıkları ifade edilebilir. Bu bilgilerden yola çıkarak üniversitelerde öğrencilerin içsel faktörlere daha fazla eğilmeleri adına eğitimler ve etkinlikler düzenlenebilir. Sağlık yöneticiliğinde başarılı bir performans göstermelerine destek olmak için dernek faaliyetlerinde öğrencilere sorumluluk almalarına fırsat verilebilir, girişimleri desteklenebilir, içten denetimli birey olmalarına bu şekilde katkı sağlanabilir.

Meslekler açısından gelişim ve ilerlemelere devam edebilmek için örgütlü olmak bir zorunluluktur. Yöneticiler gözünden değerlendirildiğinde, Türkiye'deki sağlık yönetimi meslek örgütleri, nicelik ve nitelik açısından yetersizdir (Yorulmaz ve Gençtürk, 2018: 1320). Sağlık yönetimi mensuplarının özel ve kamu kuruluşlarında istihdamının artırılması, hakların kazanılması, korunması ve sağlık yöneticiliğinin hak ettiği statüyü kazanması için öğrencilerden yöneticilere kadar birlikte hareket etmek, güçlü bir örgüt oluşturmak gerekmektedir. Sağlık yönetimi mensuplarının tek bir çatı altında örgütlenmesi sağlarsa, mesleğin profesyonelleşme süreci

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 8 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2022 ISSN -2149-6161

hızlanabilir ve hakların kazanılması kolaylaşabilir. Ayrıca öğrencilik döneminden başlayarak sağlık yönetimi alanında etkin olan bütün paydaşların mesleki örgütlere üye olmaları ve aktif görev almaları konusu dikkatle değerlendirilmelidir. Bunun sağlanabilmesi için derneklerin üyelik koşullarını iyileştirmeleri ve iletişim kanallarını güçlendirmeleri önemli görünmektedir. Ayrıca sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenmeye yönelik farkındalıklarını artırmak için eğitim-öğretim döneminde meslek örgütleri konusuna daha fazla ağırlık verilebilir. Sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenme konusunda bilinçlenmeleri mezuniyet sonrası yaşanacak sıkıntıların azaltılması açısından da önemli olabilir.

Türkiye’de sağlık yöneticilerinin büyük bir çoğunluğunun herhangi bir mesleki örgüte üye olmadığı gerçeği, belki de sağlık yönetiminin etkin bir güç haline gelmesinin önündeki en önemli engellerden birisidir. Türkiye’de sağlık yönetimi alanında faaliyet gösteren bütün dernek ve kuruluşların iş birliği içinde olmasının, bu engelin üstesinden gelinmesinde önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu araştırma ile sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenme tutumu ve kontrol odağı eğilimlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan veriler, Covid-19 salgınından dolayı örgün eğitime henüz aranır verilmediği Eylül 2019-Ocak 2020 eğitim öğretim döneminde toplanmıştır. Salgın döneminde sosyal medya üzerinden gerçekleştirilen iletişim ve etkinliklerin artmış olması nedeniyle mesleki örgütlenme konusunda yeni verilere ulaşmak önemli olabilir. Sağlık yönetimi dernekleri de mevcut durumdan faydalanarak sosyal medya üzerinden örgütlenme gücünü artırma ve yeni üye kazanma çalışmalarını hızlandırabilir. Araştırmada ulaşılan sonuçların sağlık yönetimi öğrencilerinin mesleki örgütlenmeye yönelik olumlu bir tutum geliştirmelerinin sağlanması ve örgütlenme çalışmalarının iyileştirilmesi açısından yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması: Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Bright, J.E.H., Pryor, R.G.L. & Harpham, L. (2005). The Role of Chance Events in Career Decision Making. *Journal of Vocational Behavior*, 66(3): 561-576
- Dağ, İ. (1991). Rotter’in İç-Dış Kontrol Odağı Ölçeği (RİDKOÖ)’nin Üniversite Öğrencileri için Güvenirliği ve Geçerliliği. *Psikoloji Dergisi*, 7(26), 10-16
- Dönmez, A. (1984). Belirli Toplumsal Durumların Algılanmasında Denetim Odağı Etkisi. *AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 152-157
- Kahyaoglu, F., Yanık, A. & Tengilimoğlu, D. (2013). Batı Akdeniz Bölgesi Sağlık Kurumları Yöneticilerinde Mesleki Yeterliliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Çalışma. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(1), 15-27
- Karaman, M., Kökkaya, A., Obuz, E., Coşkun, S. & Aldal, H. (2019). Kontrol Odağı: Sağlık Yönetimi Bölümü Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi 26-27 Ağustos 2019, 1120-1126
- Okay, A. ve Okay, A. (2005). *Halkla İlişkiler: Kavram, Strateji ve Uygulamaları*, İstanbul: Der Yayınları

ULUSLARARASI SAĞLIK YÖNETİMİ VE STRATEJİLERİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF HEALTH MANAGEMENT AND STRATEGIES RESEARCH

Cilt/Volume : 8 Sayı/Issue : 3 Yıl/Year : 2022 ISSN -2149-6161

- Özdelikara, A., Mumcu Boğa, N. & Ağaçdiken Alkan, S. (2016). Hemşirelik Öğrencilerinde Mesleki Örgütlenme Tutumunun Belirlenmesi. *Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi*, 2(3), 58-70
- Rotter, J.B. (1966) Generalized Expectancies for Internal Versus External Control of Reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1): 1-28
- Rotter, J. B. (1982). *The Development and Applications of Social Learning Theory*. New York: Praeger
- Sağlık Yönetimi Lisans Eğitimi Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (SAYÇEP 2017), Erişim Adresi: http://tyyc.yeniuyuzvil.edu.tr/Page/SBF/Saglik_Yonetimi/files/Saycep-2017.pdf, 20.04.2019
- Salazar, J., Hubbard, S. and Salazar, L. (2002). Locus of Control and its Influence on Hotel Managers' Job Satisfaction. *Journal of Human Resources in Hospitality & Tourism*, 1(2): 15-26
- Sardoğan, M. E., Kaygusuz, C. ve Karahan, T. F. (2006). Bir İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programının Üniversite Öğrencilerinin Denetim Odağı Düzeylerine Etkisi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 184-194
- Şar, A. H. (1997). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Kişilik Tercihlerinin ve Denetim Odaklarının Bazı Değişkenlere göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yalçın, B., Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2010). Yüksek Okul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisi Algıları ile Kontrol Odağı Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 19-27
- Yeşilyaprak, B. (1988). Lise Öğrencilerinin İçsel ya da Dışsal Denetimli Oluşlarını Etkileyen Etmenler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, H.Ü. PDR Ana Bilim Dalı, Ankara.
- Yorulmaz M., Gençtürk M. (2018). Türkiye’de Sağlık Yönetimi Mesleğinin Karşılaştığı Temel Sorunlar: Nitel Bir Çalışma. *BMIJ*, 6(4), 1310-1321